

УДК 331.214

DOI: 10.31891/2307-5740-2021-300-6-16

ГОНЧАРУК С. М.

e-mail: yvgoncharuk@i.ua

МЕЛЬНИК І. В.

e-mail: melnyk7iryna@gmail.com

Львівський національний університет імені Івана Франка

ОБЛІК ОПЛАТИ ПРАЦІ В УМОВАХ COVID-19

Стаття є дослідженням обліку оплати праці в умовах COVID-19. Було проаналізовано, що на сьогоднішній день питання обліку розрахунків заробітної плати на підприємстві є головною частиною соціально-трудових відносин працівників, роботодавців та держави, які мають великий вплив на трудові ресурси нашої країни. Визначено, що практичні та теоретичні питання з розрахунків заробітної плати завжди привертають увагу науковців, законодавців, керівників організацій і найманих працівників. Заробітна плата є одним із найважливіших чинників ефективності підприємства, тому що від її розміру та своєчасної виплати залежить продуктивність праці, якість виконаної роботи і загалом задоволення працівників своїм положенням. Було досліджено, що важливе значення має чітке виконання обліку розрахунків з оплати праці на підприємстві також тому, що заробітна плата як один з основних доходів населення є базою для утримання податку на доходи фізичних осіб, військового збору та нарахування єдиного соціального внеску. Отже, облік заробітної плати можна назвати одним із найскладніших на підприємствах, адже лише правильно підібрана система оплати праці зможе сприяти зростанню виробництва та поєднувати інтереси найманого працівника та керівництва. Це є надзвичайно актуально в даний час, в період, коли Україна має негативні явища, такі як карантин, що зумовлений пандемією COVID-19. Заробітна плата є одним із основних доходів громадян нашої країни. Кризова ситуація в Україні, спричинена пандемією COVID-19, сприяла суттєвому падінню активності українського бізнесу. Вона супроводжувалася економічною нестабільністю умов господарювання. У зв'язку із пандемією COVID-19 та введенням карантину значна кількість діючих суб'єктів господарювання, окрім об'єктів критичної інфраструктури, вимушена була обмежити чи призупинити господарську діяльність, відповідно і питання оплати праці набуло ще більшої актуальності. Досліджено, що заходи, спрямовані на стримування COVID-19, мали прямий вплив на роботу більшості українських підприємств: зниження обсягів реалізації, скорочення чисельності персоналу, віддалений режим роботи і т. п.

Ключові слова: облік праці, пандемія COVID-19, заробітна плата, ринок праці, економіка держави.

SVITLANA GONCHARUK, IRYNA MELNYK

Ivan Franko Lviv National University

PAYMENT ACCOUNTING IN COVID-19 CONDITIONS

The article is a study of payroll accounting in terms of COVID-19. It was found out that today the issue of accounting for payroll in the enterprise is the main part of the social and labor relations of workers, employers and the state, which have a great influence on the labor resources of our country. It is determined that practical and theoretical issues of wage calculations always attract the attention of scientists, legislators, heads of organizations and employees. Wages are one of the most important factors in the efficiency of the enterprise, because its size and timely payment depends on productivity, quality of work performed and overall employee satisfaction with their position. It was investigated that it is important to keep accurate records of wages in the enterprise also because wages, as one of the main incomes of the population, are the basis for withholding personal income tax, military duty and the calculation of a single social contribution. Thus, wage accounting can be called one of the most difficult in enterprises, because only a properly selected system of remuneration can promote production growth and combine the interests of employees and management. This is extremely relevant now, at a time when Ukraine is experiencing negative phenomena such as quarantine caused by the COVID-19 pandemic. Wages are one of the main incomes of the citizens of our country. The crisis situation in Ukraine, caused by the COVID-19 pandemic, contributed to a significant decline in the activity of Ukrainian business. It was accompanied by economic instability of economic conditions. Due to the COVID-19 pandemic and the introduction of quarantine, a significant number of operating entities, in addition to critical infrastructure, were forced to limit or suspend economic activity, and therefore the issue of wages became even greater relevance. It was investigated that measures aimed at curbing COVID-19 had a direct impact on the work of most Ukrainian enterprises: reduced sales, staff reductions, remote operation, etc.

Key words: labor accounting, COVID-19 pandemic, wages, labor market, state economy.

Постановка проблеми у загальному вигляді

та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями

Негативний вплив пандемії коронавірусу COVID-19 на світову, в тому числі і українську, економіку є суттєвим, найбільшого ж зазнали ринки праці. В процесі дослідження ринків праці є важливим розглянути зміну оплати праці із запровадженням карантину. Облік оплати праці є одним з найважливіших і складних ділянок роботи, що займає одне з центральних місць у всій системі обліку на підприємстві, оскільки потребують точних і оперативних даних, у яких відбивається зміна чисельності робітників, витрати робочого часу, категорії робітників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблемам запровадження оптимальних систем розробки ефективного механізму перспектив оптимізації бухгалтерського обліку заходів з охорони праці на підприємствах спрямовані наукові роботи багатьох вчених, серед яких О. Баклан, С. Богданов, С. В. Зеленко, М. П. Гандзюк, В. Ц. Жидецький,

О. Карась, Г. Г. Лесенко, В. М. Москальова, В. Нагорний, К. Н. Ткачук, І. І. Шамшина, К. В. Шиманська та ін. Проте, віддаючи належне результатам досліджень, зауважимо, що деякі питання, враховуючи умови сьогодення, а саме пандемії COVID-19, потребують подальшого вивчення і удосконалення.

Формулювання цілей статті

Метою дослідження є проаналізувати та з'ясувати перспективи оптимізації бухгалтерського обліку заходів з охорони праці в умовах пандемії COVID-19.

Виклад основного матеріалу

Пандемія, викликана вірусом COVID-19, має глобальні медичні та економічні наслідки, в основі яких проблеми не лише функціонування, але й самого існування окремих суб'єктів економічної діяльності. Такий стан справ породжує серйозні загрози, які за своєю суттю – справжнісінька криза, що впливає не тільки на виробництво товарів і послуг, споживання та інвестиції, а й може спричинити «шок» на ринку праці. За словами генерального секретаря Міжнародної конфедерації профспілок Ш. Берроу, «фінансові та гуманітарні наслідки пандемії COVID-19 ми будемо відчувати ще довгі роки, якщо уряди не захистять працівників, ланцюги постачань і малий бізнес» і зрештою «робота, доходи та соціальний захист – це дивіденди безперервності бізнесу» [1]. Серед основних проявів пандемії обмеження громадського життя, які кардинально змінили економічні умови господарювання і вплинули на вартість бізнесу.

Стосовно вітчизняної економіки, заходи, спрямовані на стримування COVID-19, мали прямий вплив на роботу більшості українських підприємств: зниження обсягів реалізації, скорочення чисельності персоналу, віддалений режим роботи і т. п. Все це відповідним чином відобразилося і на веденні бухгалтерського обліку та складанні фінансової звітності. Оскільки облік займає одне з провідних місць в економічній системі як усієї країни, так і її суб'єктів господарювання адже відображає реальні процеси виробництва, обігу, розподілу і споживання у всіх галузях національної економіки, то вплив COVID-19 на нього виявився неминучим [4, с. 37].

Для оцінки масштабів впливу пандемії саме на оплату праці, потрібно насамперед розглянути поняття заробітної плати. Заробітну плату згідно зі ст. 1 Закону України «Про оплату праці» визначають як «винагороду обчислену, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором роботодавець виплачує працівникові за виконану ним роботу. Розмір заробітної плати залежить від складності та умов виконуваної роботи, професійно-ділових якостей працівника, результатів його праці та господарської діяльності підприємства» [8]. Заробітна плата є основним доходом населення України, а оскільки велика кількість працівників втратили роботу внаслідок пандемії коронавірусу, то кількість безробітних у нашій країні значно зросла. Відповідно розглядаючи аспекти оплати праці в умовах COVID-19, потрібно насамперед дослідити зміни у ринку праці.

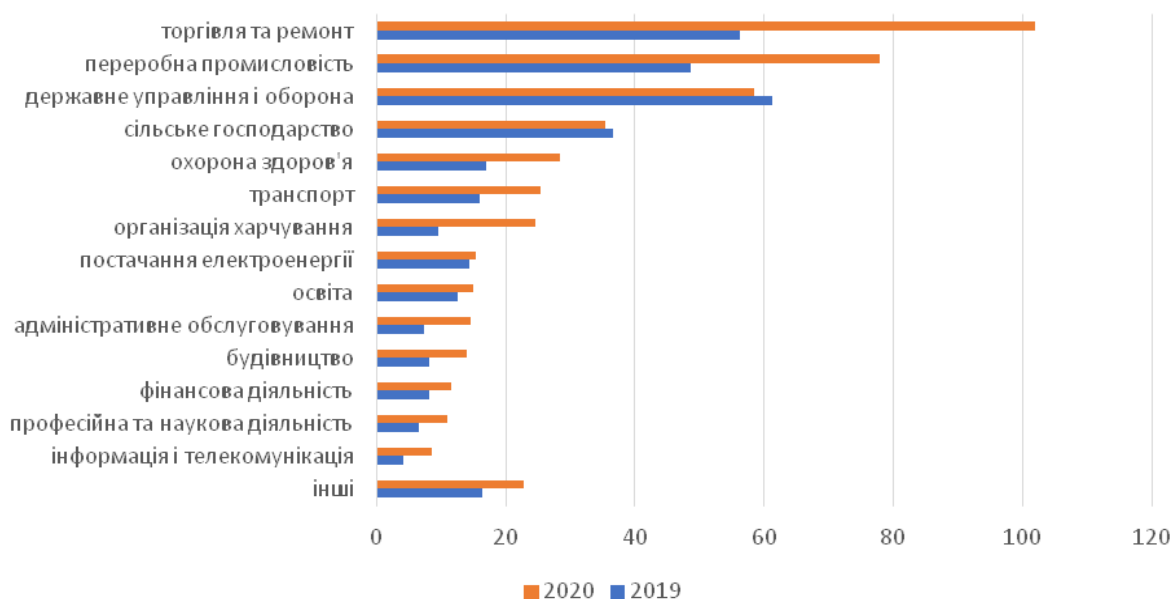

Рис. 1. Кількість зареєстрованих безробітних в Україні за видами економічної діяльності з 12 березня по 31 жовтня 2019–2020 рр., тис. осіб [3]

З рис. 1 видно, що кількість безробітних у відповідний період 2020 р. порівняно з 2019 р. зросла у всіх сферах економічної діяльності. Зазначені зміни потреби в робочій силі знайшли своє відображення в динаміці оплати праці. Сповільнення спаду у базових галузях сприяло зростанню зарплати (на 3,0% рік до

року (р./р.) у номінальному та 1,4 % р./р. у реальному вимірі). Також підтримку зарплатам надавали надбавки медичним працівникам, що працюють з хворими на COVID-19 [6].

За даними Державної служби статистики України, коронакриза вплинула і на динаміку рівня середньої зарплати по Україні. У березні 2020 року середня зарплата становила 11446 грн, а вже в квітні обвалилася до 10430 грн. Але в липні почала відновлюватись до 11804 грн, в січні 2021 р. склала 12337 грн.

У зв'язку з підвищенням у 2021 році розміру мінімальної заробітної плати (з 01.01.2021 до 6 000 грн, з 01.12.2021 – до 6 500 грн) прийнято постанову Кабінету Міністрів України від 20.01.2021 № 29 «Деякі питання оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери», відповідно до якої з 01.01.2021 посадовий оклад працівника 1-го тарифного розряду встановлено у розмірі 2 670 грн, а з 01.12.2021 – 2 893 грн (прожитковий мінімум для працездатних осіб станом на 01.01.2021 – 2 270 грн). Завдяки прийнятим рішенням Уряду забезпечено підвищення посадових окладів працівників окремих галузей бюджетної сфери у 2020 році на 15,8 % (порівняно з 2019 р.), а до кінця 2021 року – на 30 % (порівняно з вереснем 2020 р.).

У 2020 році в середньому на 9 % підвищено рівень оплати працівників органів місцевого самоврядування (прийнято постанову КМУ від 03.06.2020 № 441 «Про внесення змін у додатки до постанови Кабінету Міністрів України від 9 березня 2006 р. № 268»).

З метою вирішення проблеми зростання заборгованості із заробітної плати Урядом було утворено Міжвідомчу робочу групу з питань погашення заборгованості із заробітної плати (грошового забезпечення) (постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2020 № 1007), до складу якої, крім представників ключових міністерств та відомств, було включено представників Спільного представницького органу репрезентативних всеукраїнських об'єднань профспілок на національному рівні та Спільного представницького органу сторони роботодавців на національному рівні [5].

Додержання строків виплати заробітної плати на підприємствах всіх форм власності перебуває на постійному контролі Державної служби України з питань праці та її територіальних органів. З метою сприяння забезпеченню своєчасної виплати заробітної плати та підвищення її рівня працюють тимчасові комісії створені при центральних та місцевих органах виконавчої влади, до складу яких входять представники Держпраці.

Облік заробітної плати має бути організований таким чином, щоб сприяти підвищенню продуктивності праці та повному використанню робочого часу. Від правильно поставленого обліку оплати праці залежить рівень витрат підприємства, якості, правдивість, справедливості, повнота і своєчасність розрахунків з персоналом з оплати праці [2].

Можна виділити декілька ключових тенденцій на ринку праці, викликаних пандемією COVID-19: максимальна оптимізація на підприємствах та організаціях ресурсів та витрат, стрімке зростання конкуренції на ринку праці, посилення диспропорції між попитом і пропозицією робочої сили [7].

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі

Отже, із прийняттям законів та реформування ринку праці в Україні під час впровадження карантинних заходів COVID-19 вдалося частково розв'язати проблему на ринку праці, стабілізувати трудові відносини, а також запровадити нові форми зайнятості, що в цілому дещо підвищило привабливість праці в Україні. Однак, на сьогоднішній день, Україна має все ще ряд невирішених проблем в системі оплати праці. Необхідно удосконалювати систему оплати праці на законодавчому рівні, шукати нові рішення, вивчаючи досвід зарубіжних країн. Удосконалення обліку заробітної плати допоможе сприяти підвищенню продуктивності праці, а також, врегулювати рівень витрат підприємства. Автоматизація обліку допоможе окрім удосконалення обліку на підприємстві, вирішити таку проблему як своєчасне погашення боргу виплат працівникам по заробітній платі.

Література

1. Глобальне опитування МКП: пандемія COVID-19 завдає шкоди здоров'ю і економічному добробуту працівників. Міжнародний відділ ЦК Профспілок. 26 березня 2020 р. URL: <https://pon.org.ua/novyny/7739-globalneopituvannya-mkp-pandemya-covid-19-zavdaye-shkodi-zdorovyu-ekonomichnomudobrobutu-pracvnikv.html>.
2. Демченко А. В. Реформи ринку праці під час карантинних заходів у зв'язку з поширенням COVID-19 в Україні. Розвиток територіальних громад: правові, економічні та соціальні аспекти : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. м. Миколаїв, 23–24 червня 2021 р. Миколаїв : МНАУ, 2021. С. 17–20.
3. Державна служба зайнятості. URL: <https://www.dcz.gov>.
4. Долбнева Д. В., Сподарик Т. І. Коронавірус та його вплив на організацію бухгалтерського обліку та аудиту. Стратегічні напрямки розвитку науки: фактори впливу та взаємодії : матеріали міжнародної наукової конференції, м. Суми, 22 травня 2020 р. МЦНД, 2020, С. 37–39.
5. Інформація про реформу ринку праці. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=596eb7ae-1738-4939-8e80-ac3b4f57ddec&title=InformatsiiaProReformuRinkuPratsi&isSpecial=true>.

6. Макроекономічний та монетарний огляді. Червень 2020 року. НБУ. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/MM_2020-06.pdf?v=4.
7. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua.
8. Про оплату праці : закон України від 24.03.1995 № 108/95-ВР. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1995, № 17, ст. 121.

References

1. INC Global Survey: The COVID-19 pandemic is damaging the health and well-being of workers. International Department of the Central Committee of the Trade Union. March 26, 2020 URL: <https://pon.org.ua/novyny/7739-globalneopituvannya-mkp-pandemya-covid-19-zavdaye-shkodi-zdorovyu-ekonomichnomudobrobutu-pracvnikv.html>.
2. Demchenko AV Labor market reforms during quarantine measures in connection with the spread of COVID-19 in Ukraine. Development of territorial communities: legal, economic and social aspects: materials intern. scientific-practical conf. Mykolaiv, June 23-24, 2021. Mykolaiv: MNAU, 2021. P. 17-20.
3. State Employment Service. URL: <https://www.dcz.gov>.
4. Dolbneva DV, Spodarik TI Coronavirus and its impact on the organization of accounting and auditing. Strategic directions of science development: factors of influence and interaction: materials of the international scientific conference, Sumy, May 22, 2020 ICSD, 2020, P. 37-39.
5. Information on labor market reform. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=596eb7ae-1738-4939-8e80-ae3b4f57ddec&title=InformatsiiaProReformuRinkuPratsi&isSpecial=true>.
6. Macroeconomic and monetary reviews. June 2020. NBU. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/MM_2020-06.pdf?v=4.
7. Official site of the State Statistics Service of Ukraine. URL: www.ukrstat.gov.ua.
8. On remuneration of labor: Law of Ukraine of March 24, 1995 No. 108 / 95-VR. Information of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR), 1995, No. 17, Art. 121.

Надійшла / Paper received : 17.11.2021
Надрукована/Printed : 07.12.2021